

Sygn. akt III KK 255/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący)

SSN Andrzej Ryński

SSN Dorota Rysińska (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Włostowska

w sprawie **Z. Z.**

skazanego z art. 286 § 1 w zw. z art. 294 § 1 w zb. z art. 270 § 1 w zw. z art. 11 § 2 i art. 12 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 25 września 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 30 lipca 2012 r.

uchyla wyrok w zaskarżonej części, dotyczącej orzeczenia nakładającego na Z. Z., z mocy art. 46 § 1 k.k., obowiązek naprawienia szkody na rzecz P. Spółka z o.o. z siedzibą w P. oraz P. Spółka J. z siedzibą w B.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2012 r. Sąd Okręgowy w G. uznał Z. Z. za winnego tego, że:

I. w krótkich odstępach czasu w okresie od dnia 19 sierpnia 2011 r. do dnia 24 sierpnia 2011 r. w miejscowości B., w wykonaniu z góry powziętego zamiaru i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził P. Sp. z o.o. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości poprzez przekazanie towaru w postaci produktów naftowych o łącznej wartości 269.150 zł, po uprzednim wprowadzeniu pracowników tej spółki w błąd co do faktu uiszczenia przedpłat na zamówiony towar przez przesyłanie za pośrednictwem faksu uprzednio przez siebie podrobionych, w celu użycia jako autentyczne, dokumentów w postaci potwierdzeń dokonania przelewów bankowych generowanych z systemu bankowości elektronicznej na szkodę wymienionej spółki,

tj. czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za który skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz 500 stawek dziennych grzywny przy ustaleniu wysokości jednej stawki na 20 zł,

oraz tego, że:

II. w krótkich odstępach czasu w okresie od 28 grudnia 2011 roku do dnia 26 stycznia 2012 roku w miejscowości B., w wykonaniu z góry powziętego zamiaru i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził P. Sp. J. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez przekazanie towaru w postaci oleju napędowego o łącznej wartości 197.040,40 zł, po uprzednim wprowadzeniu pracowników tej spółki w błąd co do faktu uiszczenia przedpłat **na zamówiony** towar poprzez przesyłanie za pośrednictwem faksu uprzednio przez siebie podrobionych, w celu użycia jako autentyczne, dokumentów w postaci potwierdzeń dokonania przelewów bankowych generowanych z systemu bankowości elektronicznej na szkodę wymienionej spółki,

tj. czynu z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za który skazał go na karę roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności oraz 500 stawek dziennych grzywny po 20 zł za stawkę.

Na mocy art. 85 k.k., art. 86 § 1 i 2 k.k. Sąd Okręgowy orzekł wobec Z. Z. karę łączną 2 lat pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 5 lat oraz łączną karę 600 stawek dziennych grzywny, przy przyjęciu 20 zł za jedną stawkę.

W pkt V wyroku Sąd Okręgowy na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonych obowiązek naprawienia szkody w kwotach:

- 118.951,36 zł na rzecz P. Sp. z o.o. oraz
- 193.040 zł na rzecz P Sp. J.

Ponadto Sąd orzekł o dowodach rzeczowych oraz o kosztach procesu.

Powyższy wyrok uprawomocnił się wobec cofnięcia apelacji przez obrońcę i pozostawienia jej bez rozpoznania postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 11 grudnia 2012 r.

Obecnie wyrok ten, w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt V, tj. w części nakładającej, na podstawie art. 46 § 1 k.k., na Z. Z. obowiązek naprawienia szkody, zaskarżył kasacją, wniesioną na korzyść oskarżonego, Rzecznik Praw Obywatelskich. W skardze tej wyrokowi zarzucił *„rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k., polegające na uwzględnieniu przez Sąd Okręgowy w G. sprzecznego z wymogami prawa wniosku prokuratora o skazanie oskarżonego bez przeprowadzenia rozprawy i wydaniu wyroku zgodnego z tym wnioskiem, w zakresie proponowanego obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy o roszczeniach wynikających z popełnionych przez skazanego przestępstw prawomocnie orzekł już wcześniej Sąd Okręgowy w W. w postępowaniu o sygn. III Nc .../11 nakazem zapłaty z dnia 7 listopada 2011 r., a także Sąd Okręgowy w L. w postępowaniu o sygn. IX GNc ... /12 nakazem zapłaty z dnia 12 marca 2012 r., w konsekwencji czego doszło do rażącego naruszenia przepisu prawa procesowego - art. 415 § 5 k.p.k.”* Na podstawie tego zarzutu autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej zobowiązania Z. Z. do naprawienia szkody (punkt V orzeczenia). Zasadniczy wniosek kasacji został opatrzony wnioskiem dodatkowym o przeprowadzenie przez Sąd Najwyższy dowodu z dokumentów znajdujących się w aktach spraw o sygn. IX GNc .../12 Sądu Okręgowego w L., oraz o sygn. III Nc .../11 Sądu Okręgowego w W.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest w stopniu oczywistym zasadna.

Przepis art. 415 § 5 k.p.k. zawiera tzw. regułę antykumulacyjną, która zabrania orzekania przez sąd m.in. obowiązku naprawienia szkody wówczas, gdy roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania lub o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Rzecz jasna, chodzi o zakaz rozstrzygania w postępowaniu karnym o obowiązku naprawienia takiej szkody, wynikającej z popełnienia przestępstwa, co do której zachodzi tożsamość zarówno przedmiotowa, jak i podmiotowa, w porównaniu z roszczeniem, o które toczy się lub co do którego prawomocnie już rozstrzygnięto w innym postępowaniu. Niedopuszczalne jest więc nałożenie na oskarżonego w postępowaniu karnym m.in. obowiązku określonego w art. 46 § 1 k.k., które we wskazanej powyżej sytuacji prowadzi do bezpodstawnego mnożenia tytułów egzekucyjnych. Znaczenie opisanego zakazu dla prawidłowego wyrokowania w przedmiocie kształtowania odpowiedzialności karnej oskarżonego za popełnione przestępstwo, z którego wynika szkoda, jest bezdyskusyjne, co oznacza, że orzekający sąd, niezależnie od przyjętego w sprawie trybu rozpoznania sprawy, obowiązany jest badać nie tylko to, w jakim zakresie wynikająca z przestępstwa realna szkoda nie została do chwili wyrokowania naprawiona, ale także i to, czy w innym postępowaniu nie jest rozstrzygane lub wręcz nie rozstrzygnięto już prawomocnie o roszczeniu odpowiadającym szkodzie wynikającej z przestępstwa, i to niezależnie od tego, czy prowadzona w związku z tym egzekucja przyniosła rezultaty.

W nawiązaniu, należy przyznać rację Rzecznikowi Praw Obywatelskich, gdy w zarzucie kasacji podnosi, że Sąd Okręgowy rozpoznający złożony przez prokuratora, w trybie art. 335 § 1 k.p.k., wniosek o wydanie bez przeprowadzenia rozprawy wyroku skazującego Z. Z. i wymierzenie mu uzgodnionych z nim kar i środka karnego, dopuścił się rażącego naruszenia przepisów art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 1 k.p.k. Sąd bowiem zaaprobował ten wniosek w zakresie proponowanego obciążenia oskarżonego obowiązkiem naprawienia szkody – uwzględniającego w rozmiarze jedynie wartość dokonanych przez oskarżonego wpłat należności, z tytułu tej szkody, na rzecz pokrzywdzonych Spółek – w sytuacji, gdy nie miał ku temu wystarczających podstaw. W sprawie jest bowiem ewidentne –

i to niezależnie od ustalonych obecnie faktów procesowych, trafnie wskazanych w dalszej części zarzutu kasacyjnego – że orzekający Sąd dysponował wiedzą, iż przynajmniej jeden z pokrzywdzonych w niniejszej sprawie podmiotów wystąpił na drogę sądową w związku ze szkodą wynikłą z popełnionego przez oskarżonego przestępstwa, ustalonego w niniejszej sprawie. O wiedzy Sądu Okręgowego w tym zakresie świadczy wprost treść pisemnych motywów zaskarżonego wyroku. Z odwołaniem się do zalegających w aktach dokumentów, wskazano w nich wszak, że w związku z dokonaniem przez Z. Z. wyłudzeniem produktów naftowych, związanym z zawarciem przez niego, jako prezesa zarządu *PI*. Spółki z o.o., umowy na ich sprzedaż i dostawę – z dnia 17 maja 2011 r., nr 611/2011, ze Spółką *P*. podmiot ten w dniu 19 września 2011r., po uzupełnieniu weksla *in blanco* na kwotę zadłużenia, wystąpił z powództwem przeciwko dłużnej spółce oraz Z. Z., odnośnie której to należności prowadzona była egzekucja komornicza. Do uzyskania analogicznej wiedzy odnośnie do dochodzenia roszczenia przez drugi z pokrzywdzonych podmiotów Sąd Okręgowy nie dążył.

W konsekwencji Sąd Okręgowy nad opisanymi informacjami przeszedł do porządku, gdy tymczasem jest oczywiste, że w trakcie rozpoznania wniosku o wydanie wyroku bez przeprowadzenia rozprawy powinien był szczegółowo wyjaśnić wynikające z tych informacji kwestie, mające znaczenie z punktu widzenia treści unormowania art. 415 § 5 k.p.k. Ewentualne dokonanie niezbędnych ustaleń dawało możliwość rozpoznania sprawy we wszczętym trybie konsensualnym, przy wykorzystaniu potencjalnej możliwości zmodyfikowania przez prokuratora i uzgodnienia z oskarżonym tak zmodyfikowanego wniosku, złożonego w omawianym zakresie wadliwie. Brak takiego postąpienia niweczył natomiast możliwość dalszego procedowania w trybie konsensualnym i obligował do skierowania sprawy do rozpoznania na zasadach ogólnych (art. 347 § 7 k.p.k.). Nie jest bowiem dopuszczalne zaaprobowanie przez sąd wniosku złożonego na podstawie art. 335 § 1 k.p.k., choćby między stronami uzgodnionego, jeżeli jego treść nie odpowiada obowiązującym przepisom prawa. Naruszenie wymienionych powyżej przepisów prawa procesowego miało zatem charakter rażący i wywarło istotny wpływ na treść wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części, skoro do uwzględnienia omawianego wniosku, w zakresie nałożenia obowiązku naprawienia

szkody na rzecz obu podmiotów pokrzywdzonych, doszło z jaskrawym uchybieniem art. 415 § 5 k.p.k.

Ocenę co do zasadniczej wady wydanego orzeczenia z punktu widzenia treści wymienionego art. 415 § 5 k.p.k. potwierdzają okoliczności wynikające z akt spraw III Nc .../11 Sądu Okręgowego w W. oraz IX GNc .../12 Sądu Okręgowego w L., z których dowód Sąd Najwyższy przeprowadził na wniosek przedłożony w kasacji.

Z akt pierwszej z tych spraw, III Nc .../11, wynika, że w dniu 7 listopada 2011 r. wydano nakaz zapłaty zobowiązujący spółkę *PI.* i *Z. Z.* solidarnie, do zapłaty kwoty 271.169, 33 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 września 2011 r. na rzecz spółki *P.*, i nakaz ten uprawomocnił się przed dniem wydania w niniejszej sprawie wyroku skazującego. Z kolei z akt drugiej ze spraw, IX GNc... /12, wynika, że nakazem zapłaty z dnia 12 marca 2012 r., prawomocnym również przed datą wyrokowania w niniejszej sprawie, zobowiązano spółkę *PI.* do zapłaty spółce *P.* s.j. kwoty 197.040,04 zł. z odsetkami ustawowymi. Analiza treści wniesionych w obu tych sprawach pozwów i dołączonych do nich dokumentów wykazuje, że rozstrzygnięte w obu postępowaniach roszczenia powodowych spółek – będących podmiotami pokrzywdzonymi w niniejszej sprawie – odpowiadały szkodzie wyrządzonej przez *Z. Z.* przypisanymi mu zaskarżonym wyrokiem przestępstwami. Źródłem każdego z tych roszczeń była umowa sprzedaży produktów naftowych, zawarta z każdą z wymienionych spółek przez *PI.* Spółkę z o.o., działającą przez prezesa zarządu *Z. Z.*, i fakt niewywiązania się z zapłaty za dostarczone, w myśl tych umów i wystawionych faktur, produkty. Jak już wspomniano, te właśnie dokumenty znalazły się w podstawie dowodowej wyroku skazującego *Z. Z.* Nie ulega więc wątpliwości, że roszczenia, o których rozstrzygnięto prawomocnie w innych postępowaniach wynikały z popełnienia przypisanych oskarżonemu przestępstw, a oceny tej nie zmienia ani różnica kwotowa między wartością szkody ustaloną w zakresie przestępstwa opisanego w pkt. I a roszczeniem zasądzonym w sprawie III Nc .../11 Sądu Okręgowego w W. (obejmującym także żądane odsetki za zwłokę w zapłacie części należności), ani też wskazana w tej sprawie podstawa powództwa – z tytułu weksla podpisanego przez *Z. Z.*, jako prezesa zarządu Spółki *PI.* oraz działającego dodatkowo jako osoba fizyczna udzielająca poręczenia. Bez wątpienia bowiem do

wypełnienia weksla przez spółkę *P.* doszło w związku z brakiem zapłaty należności wynikających z faktur wystawionych za dostarczone towary, które – jak ustalono w niniejszym postępowaniu karnym, oskarżony wyłudził przy pomocy wprowadzenia w błąd pracowników pokrzywdzonej spółki co do dokonania za nie płatności. Z omawianej perspektywy nie ma również znaczenia fakt, że w postępowaniu w sprawie IX GNc .../12 zasądzenie roszczenia na rzecz Spółki *P. s.j.* nastąpiło nie od *Z. Z.* bezpośrednio, a od Spółki z o.o. *Pl.* Należy tu podzielić pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich, przyjęty za stanowiskiem Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 26 lutego 2014 r., w sprawie III KK 429/13, lex 1446451 (zob. także przywołane tam judykaty), w myśl którego przy zachowaniu tożsamości przedmiotowej roszczenia, jako wynikającego z popełnienia przestępstwa, warunek łączności podmiotowej zobowiązania do spełnienia świadczenia spełniony jest także w sytuacji, gdy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydano w stosunku do spółki, za której zobowiązania – na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. – odpowiadają solidarnie członkowie zarządu, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna. Oskarżony *Z. Z.* był prezesem zarządu jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością *Pl.*; nie ulega zatem wątpliwości, że tytuł wykonawczy uzyskany przez pokrzywdzony podmiot w postępowaniu nakazowym daje podstawę do egzekwowania zasądzonych roszczenia także z osobistego majątku oskarżonego.

Powyższe względy zdecydowały o uznaniu za w pełni zasadny wniosku kasacji o uchylenie wyroku w zaskarżonej części, dotyczącej nałożenia na *Z. Z.* obowiązku naprawienia szkody, o którym mowa powyżej, i to bez potrzeby przekazywania sprawy do ponownego rozpoznania. Wadliwość opisanego rozstrzygnięcia, które nie powinno zapaść, ma charakter ewidentny i nie wymaga dokonywania dodatkowych ustaleń, czy ocen w ponowionym postępowaniu, jak też ponownego podjęcia (i to przecież tylko z uwzględnieniem kierunku na korzyść skazanego) negocjacji między prokuratorem a oskarżonym co do pozostałych rozstrzygnięć wyroku zapadłego w trybie konsensualnym.

Z tych zatem powodów Sąd Najwyższy, uwzględniając kasację w trybie określonym przepisem art. 535 § 5 k.p.k., orzekł, jak w wyroku.

